

ERGONOMIK MEBEL QONUNIYATLARINING DIZAYNDA QO‘LLANILISHI.

Axmedjonova Umida Baxodirovna

*Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti sanoat dizayni kafedrası
dotsenti*

Anotatsiya: Ushbu maqolada ergonomik mebel dizaynining asosiy qonuniyatlari, ularning inson salomatligi, samaradorligi hamda amaliy dizayn jarayonidagi o‘rni tahlil qilinadi. Shuningdek, mavzuning ilmiy, iqtisodiy va amaliy dolzarbligi yoritilib, zamonaviy dizayn yondashuvlarida ergonomikaning roli ko‘rsatib o‘tiladi.

Kalit so‘zlar: ergonomika, mebel dizayni, antropometriya, sog‘lom muhit, funksional dizayn.

Abstract: This article analyzes the basic principles of ergonomic furniture design, their role in human health, efficiency, and the practical design process. It also highlights the scientific, economic, and practical relevance of the topic, and shows the role of ergonomics in modern design approaches.

Keywords: ergonomics, furniture design, anthropometry, healthy environment, functional design.

Kirish

Zamonaviy jamiyatda insonlar hayotining aksar qismini ichki makonlarda o‘tkazmoqda. Ish joylari, ta‘lim muassasalari, uy sharoitlari — bularning barchasida inson tanasining holatiga mos keladigan mebellar muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois ergonomik mebel dizayni bugungi kundagi eng dolzarb yo‘nalishlardan biri hisoblanadi.

Ergonomika va mebel dizayni o‘rtasidagi bog‘liqlik. Ergonomika mebel dizaynida, ayniqsa, ofis stullari, stollar va divanlar kabi uzoq muddatli foydalanish uchun mo‘ljallangan buyumlar uchun hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Ergonomik mebel foydalanuvchi tanasini qo‘llab-quvvatlaydi, qulaylikni ta‘minlaydi va shikastlanish xavfini kamaytiradi.

Ergonomikaning ahamiyati ergonomik mebelning asosiy maqsadi noqulaylik va sog‘liq uchun xavflarni minimallashtirish bilan birga qulaylik va mahsuldorlikni oshirishdir. Noto‘g‘ri ishlab chiqilgan mebel turli xil sog‘liq muammolariga, jumladan, bel og‘rig‘iga, bo‘yinning kuchlanishiga va takroriy stress jarohatlariga olib kelishi mumkin. Ergonomik mebel bu muammolarni to‘g‘ri qo‘llab-quvvatlash va to‘g‘ri holatni saqlab turish orqali hal qiladi.

Ergonomik mebelning asosiy xususiyatlari ergonomik mebel odatda turli tana turlari va imtiyozlarga mos keladigan bir nechta sozlanishi funksiyalarni o‘z ichiga oladi. Misol uchun, ergonomik ofis stullari ko‘pincha sozlanishi o‘rindiq balandligi, suyanch burchagi va qo‘l dayamalariga ega. Ular, shuningdek, umurtqa pog‘onasining tabiiy egri chizig‘ini saqlab

qolish uchun lumber yordamni ham o'z ichiga olishi mumkin. Stollar balandligi sozlanishi, foydalanuvchilarga o'tirish va tik turish joylarini almashtirish imkonini beradi.

Ergonomik mebelning afzalliklari. Ergonomik mebelga sarmoya kiritish ko'plab afzalliklarga olib kelishi mumkin, jumladan, qulaylik, mahsuldorlik va umumiy farovonlik. Ish beruvchilar uchun ergonomik mebel bilan ta'minlash ish joyidagi jarohatlar bilan bog'liq bo'lgan ishdan bo'shatish va sog'liqni saqlash xarajatlarini kamaytirishi mumkin. Odamlar uchun ergonomik mebel qulaylikni oshirishi va mushak-skelet tizimining kasalliklarini rivojlanish xavfini kamaytirishi mumkin.

Ergonomika — bu inson faoliyatining qulayligini ta'minlovchi fan bo'lib, mebel dizaynida u quyidagilarga xizmat qiladi:

- Inson tanasiga mos shakl va o'lchamlarni aniqlash;
- Tana holatlarini qo'llab-quvvatlash;
- Harakat erkinligini ta'minlash;
- Ko'z, bo'yin va umurtqa uchun qulay holatni yaratish.

Dizayn bu yerda faqat estetik ko'rinishga emas, balki funksionallikka asoslanadi.

Mavzuning ilmiy dolzarbligi ergonomik mebel yaratishda quyidagi ilmiy yo'nalishlar muhim rol o'ynaydi:

- Antropometriya – inson o'lchamlarini o'rganadi va mebelga moslashtiradi.
- Fiziologiya – tana og'irligini taqsimlash, mushaklar zo'riqishini kamaytirish bilan bog'liq yechimlarni ishlab chiqadi.
- Psixologik ergonomika – mebelning ruhiy holatga ta'sirini, stress va charchoqni kamaytiruvchi shakl va rang yechimlarini o'rganadi.

Zamonaviy dizaynda bu fanlar integratsiyasi mahsulot sifatini oshiradi. Iqtisodiy va marketing dolzarbligi. Bugungi kunda ergonomik mebellarga talab ortib bormoqda. Bunga sabablar:

- Masofaviy ish va ta'limning kengayishi;
- Sog'lom turmush tarziga bo'lgan e'tiborning kuchayishi;
- Ish joylarida mehnat unumdorligini oshirishga intilish.

Marketing nuqtai nazaridan, ergonomik mebellar kompaniyalar uchun brend imidjini oshirish, yuqori narxlarda mahsulot taklif qilish va ijtimoiy mas'uliyatni ko'rsatish vositasiga aylangan.

Amaliy dizayn nuqtai nazaridan. Amaliy jihatdan ergonomik mebel yaratishda quyidagilar hisobga olinadi:

- Balans va barqarorlik – foydalanuvchining harakatiga moslashuvchanlik.
- Moslashtiriluvchanlik – stul, stol balandligi, suyanchiq burchaklarining sozlanishi.
- Materiallar tanlovi – yumshoq, gigiyenik, barqaror va ekologik xavfsiz materiallardan foydalanish.
- Vizual dizayn – psixologik qulaylik beruvchi yumaloq shakllar, sokin ranglar.

Ergonomik mebel faqat ofis yoki ishlab chiqarishda emas, balki maktab, tibbiyot, turar joy, hatto restoranlarda ham muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda.

Xulosa

Ergonomik mebel dizayni bugungi kunda sog'lom turmush tarzining ajralmas qismiga aylanmoqda. Bu yo'nalish ilmiy asoslangan, iqtisodiy jihatdan foydali va amaliy dizaynda yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Ergonomika mebelni faqat jismonan emas, balki ruhiy va estetik jihatdan ham qulay qilishga xizmat qiladi. Shuning uchun ergonomik mebel qonuniyatlarini chuqur o'rganish va amaliyotda qo'llash – bugungi dizaynerlarning dolzarb vazifasidir.

Adabiyotlar.

1. Timothy Samara. Design Elements. - New York: STIM Visual Communication, 2011.- 272 p.
2. Ergonomics for Children: Designing Products and Places for Toddlers to Teens / Edited by Rani Lueder and Valerie J. Berg Rice. — CRC Press, 2007. — 984 p.
3. Ergonomika asoslari. O'quv qo'llanma / Tahrir hay'ati: T. Karimov, D. Soliyev. — Toshkent: TDTTU nashriyoti, 2020. — 150 b.
4. Ахмеджанова Умида Баходировна Использование контраста дополнительных цветов в дизайне // Евразийский научный журнал. 2017. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-kontrasta-dopolnitelnyh-tsvetov-v-dizayne>
5. Axmedjonova Umida Baxodirovna TURLI GABARIT OLCHAMLI MURAKKAB GEOMETRIK ELEMENTLARDAN IBORAT HAJMIY KOMPOZITSIYA YARATISH SPAIN" PROBLEMS AND PROSPECTS FOR THE , 2024 17-part, 2-362 pages. C. 90-44. URL: <https://www.intereuroconf.com/index.php/PPFIIR/article/view/4439>
6. Ахмеджанова Умида Баходировна Психология цвета в рекламе // Евразийский научный журнал. 2017. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/psihologiya-tsveta-v-reklame>
7. Bakhodirovna, A. U. (2022). Baroque Art and Architecture in France. *American Journal of Social and Humanitarian Research*, 3(6), 480-483. <https://globalresearchnetwork.us/index.php/ajshr/article/view/1328>